

Neke odrednice vjerovanja u pravedan svijet zdravstvenih djelatnika

Some issues of belief in a justice in the world of health workers

Ivana Carević¹ • Joško Sindik² • Natalija Novokmet²

¹ Opća bolnica Dubrovnik, Dr. R. Mišetića 2, 20 000 Dubrovnik, Hrvatska

¹ General Hospital Dubrovnik, Dr. R. Mišetića 2, 20 000 Dubrovnik, Croatia

² Institut za antropologiju, Ljudevita Gaja 32, 10000 Zagreb, Hrvatska

² Institute for Anthropological Research, Ljudevita Gaja 32, 10000 Zagreb, Croatia

Sažetak

Cilj: Vjerovanje u pravedan svijet [VUPS] predstavlja našu želju da je svijet u načelu pravedno mjesto. Pravda je shvaćena na način reciprociteta: svatko dobije što zaslužuje. Dobrim ljudima stoga se ne događaju loše stvari, ali lošim se ljudima događaju loše. Dobra djela uvijek će biti nagrađena, a loša kažnjena. Vjerovanje u pravednost svijeta jedno je od fundamentalnih vjerovanja, koje pojedincu pruža osjećaj sigurnosti, mogućnosti kontrole i predviđanja događaja u svijetu u kojem živi. Ovo je jedna vrsta obrambenog mehanizma: nastoji se objasniti da se loše stvari događaju s nekom svrhom, u suprotnome, kad bi se događale slučajno [tj. kad bi svatko mogao postati žrtva], to bi donijelo previše tjeskobe u život. VUPS svakako doprinosi dobrobiti i zdravlju pojedinca. Cilj istraživanja bio je utvrditi postoji li razlika vjerovanja u pravedan svijet između studenata sestrinstva Zagreba i Dubrovnika.

Metode: Ispitanici su polaznici III. godine Studija sestrinstva u Dubrovniku i II. godine Studija sestrinstva u Zagrebu. U ovome istraživanju iskušana je upotrebljivost skraćene hrvatske verzije upitnika Ćubela i Jurkin iz 2010. Iz izvornog upitnika odabrali smo ukupno šest tvrdnja [čestica], od kojih tri čestice upitnika opisuju imanentnu, a tri ultimativnu pravdu.

Rezultati i zaključci: Utvrdili smo da ne postoje statistički znatne razlike VUPS-a u odnosu na mjesto studiranja studenata Zagreba i studenata Dubrovnika. Također, naša pretpostavka da su mlađe osobe sklonije imanentnoj pravdi pokazala se netočnom. Ne postoji razlika među osobama s više i manje godina radnog staža, kao ni razlika u odnosu na bračno stanje.

Ključne riječi: skale imanentne i ultimativne pravde • studenti sestrinstva

Kratki naslov: Vjerovanja u pravedan svijet zdravstvenih djelatnika

Abstract

Objective: Belief in a just world [Croatian acronym - VUPS] is our desire that the world is basically fair place. Justice is understood in the way of reciprocity: everyone gets what he deserves. To good people bad things do not happen, but they happen to bad people. Good deeds will always be rewarded and bad deeds punished. Belief in the righteousness of the world is one of the fundamental beliefs that an individual provides a sense of security, control options and prediction of events in the world in which he lives. This is a kind of defense mechanism: trying to explain that bad things happen for a purpose, otherwise, when the accident occurred (when anyone could become a victim), it would bring too much anxiety. VUPS certainly contributes to the welfare and health of the individual.. The aim of this study was to determine whether there is a difference between belief in a just world among students of nursing in Zagreb and Dubrovnik.

Methods: The subjects were third year students of Nursing studies in Dubrovnik and second year of Nursing studies in Zagreb. This study tested the usefulness of a shortened Croatian version of the questionnaire by Ćubela and Jurkin in 2010. From the original questionnaire we chose a total of six items, three of which are describing immanent, and three ultimate justices.

Results and Conclusion: We have found that there are no statistically significant differences in VUPS in relation to the place of study: Zagreb or Dubrovnik. Also, our assumption that younger people tend to immanent justice, proved to be incorrect. There is no difference between students with different length of work experience, as well as in correlation to their marital status.

Keywords: scales for measuring immanent and ultimate justice • students of nursing

Running head: Belief in a justice in the world of health workers

Received: January 2nd 2013;

Accepted: September 22nd 2013;

Autor za korespondenciju/Corresponding author:

Joško Sindik, PhD.

Institute for Anthropology Research, Ljudevita Gaja 32, 10000 Zagreb, Croatia

Tel: +385-1-55 35 100

Fax:+ 385-1-55 35 105

E-mail: josko.sindik@inantro.hr; jossindi@gmail.com

Uvod

Vjerovanje u pravedan svijet

Ono predstavlja našu želju da svijet bude pravedno mjesto. Pravda je shvaćena na način reciprociteta: svatko dobije što zaslužuje: dobrim ljudima stoga se ne događaju loše stvari, ali lošim se ljudima događaju loše. Dobra djela uvijek će biti nagrađena, a loša kažnjena [1, 2]. Problem je u tome što je ovdje logika izokrenuta: uzrok je karakter [dobar-loš], a posljedica događaj [ugodan-neugodan]. Ovo je jedna vrsta obrambenog mehanizma – nastoji se objasniti da se loše stvari događaju s nekom svrhom, jer kad bi se događale slučajno [tj. kad bi svatko mogao postati žrtva], to bi uzrokovalo tjeskobu [3].

Imanentna i ultimativna pravda

Vjerovanje u imanentnu pravdu odnosi se na tendenciju da se primijećeni događaji ili ishodi interpretiraju kao ekspresija pravde, prema načelu da se svakomu događa ono što je na neki način ipak zaslužio. S razvojem se ova opća tendencija interpretiranja događaja u svijetu reducira; međutim, može i dalje biti snažna [premda ne nužno i svjesna] odrednica reakcija pojedinca, posebice kada je suočen s nepravdom koja predstavlja snažnu prijetnju njegovoj viziji pravednoga svijeta i koju ne može ignorirati ni eliminirati. Ovakav način kognitivnoga restrukturiranja primijećene nepravde ima svoja ograničenja koja, ponajprije, postavlja sama realnost. Ako nepravdu nije moguće reinterpreterirati ni ispraviti izravnom intervencijom, zadovoljenje motiva pravednosti može pružiti vjerovanje da će doživljena nepravda prije ili poslije biti ispravljena ili bar kompenzirana, te je pravda na taj način u konačnici ipak zadovoljena. Takvo očekivanje naziva se vjerovanjem u ultimativnu pravednost koja je način postizanja kognitivne ravnoteže [2].

Prethodna istraživanja

Dosadašnja istraživanja pokazala su da je razina vjerovanja u pravedan svijet [VUPS] povezana s općom tendencijom „okrivljavanja“ različitih skupina, ali i s pozitivnim reakcijama prema onima koji su relativno privilegirani, što može indicirati da su pojedinci koji na skalama VUPS-a postižu više rezultate, skloniji prosudbi da je ono što se pojedincu događa u životu na neki način i njegova zasluga. Melvin Lerner, koji je koncepciju VUPS-a uveo u socijalnu psihologiju, nazvao ga je „fundamentalnom deluzijom“, odnosno, temeljnim vjerovanjem koje su ljudi radi vlastite sigurnosti i zdravlja motivirani braniti, čak i kada se suoče sa suprotnim dokazima. Njegova teorija motiva pravednosti predviđa da je potreba da se ovo temeljno vjerovanje sačuva [tzv. motiv pravednosti] posebno izražena u situacijama koje su za nje go ozbiljna prijetnja [1].

Kako su prethodna istraživanja pokazala da postoje individualne razlike u reakcijama na primijećenu nepravdu, Maes [1992] je konstruirao instrument namijenjen mjerenju individualnih razlika u vjerovanju u imanentnu i ultimativnu pravednost [1]. Instrument je nazvao „Skala imanentne i ultimativne pravde“. Skala je prvi put primijenjena u istraživanju u kojem su ispitivane relacije različitih vjerovanja u pravednost svijeta s kognitivnim, afektivnim i bihevioralnim varijablama, koje su u svezi s percepcijom obolijevanja

od karcinoma – od evaluacije onih koji već imaju takvu dijagnozu do procjene osobnog rizika i efikasnosti različitih oblika preventivnoga zdravstvenog ponašanja te medicinskog i društvenog tretmana ove bolesti.

Ukratko, vjerovanje u imanentnu pravednost bilo je povezano s negativnijom, a vjerovanje u ultimativnu pravednost s pozitivnijom evaluacijom oboljelih od karcinoma. Vjerovanje u imanentnu pravednost koreliralo je i s tendencijom da se odgovornost za bolest atribuiraju (i) samom oboljelom pojedincu te, u skladu s tim, s okrivljavanjem i moralnim osuđivanjem oboljelih. Vjerovanje da je negativan ishod neizbježna posljedica moralne „pogreške“ rezultira determinističkim gledanjem na životne događaje, koje može pridonijeti percepciji većega osobnog rizika i manjega pouzdanja u mogućnosti prevencije i izlječenja [2]. Nasuprot opisanim rezultatima, rezultati na subskali ultimativne pravednosti u izravnoj su svezi s procjenom manjega osobnog rizika i s većom spremnošću poduzimanja preventivnih postupaka [od odustajanja od loših navika do podvrgavanja preventivnim pregledima] te s pouzdanjem u učinkovitost različitih institucija i programa u prevenciji i liječenju bolesti. Jednostavnije, pozitivna dijagnoza [ili bilo koji negativan ishod] ne doživljava se kao „moralna“ osuda, ali ni kao „konačna presuda“ pa su ispitanici koji vjeruju u ultimativnu pravednost skloniji ocjeni da bi lakše prihvatili takvu dijagnozu i sigurniji su u svoju sposobnost suočavanja s bolešću [2]. Recentna istraživanja potvrdila su važnost distinkcije između dviju opisanih forma VUPS-a. Primjerice, istraživanja u domeni školskih postignuća pokazuju da je vjerovanje u imanentnu pravednost povezano s ispitnom anksioznošću, visokom razinom aspiracije, važnošću koju pojedinac pridaje postizanju dobrih ocjena i pohvala kao ciljevima učenja. Vjerovanje u ultimativnu pravednost u izravnoj je svezi sa stupnjem zadovoljstva postignućem i pozitivnim emocijama koje su povezane s postignućem, te s tendencijom interpretiranja uspjeha i neuspjeha u terminima uložena napora i strategija učenja [2].

U ovome preliminarnom [orijentacijskom] istraživanju cilj je bio utvrditi postoji li razlika vjerovanja u pravedan svijet između studenata Sestrinstva Sveučilišta u Zagrebu i Dubrovniku. Naime, ispitali smo relativno malen broj studenata, iskušavajući skraćenu verziju. Smatrali smo korisnim utvrditi postoji li veza razlike u dobi, godina radnoga staža te bračnoga stanja s vjerovanjem u pravedan svijet.

Ciljevi / hipoteze istraživanja

Utvrđiti postojanje razlika u dimenzijama VUPS-a [imanentna i ultimativna pravda] u odnosu na grad - Sveučilišta u Zagrebu i Dubrovniku. Hipoteza: pretpostavljamo da ne postoje statistički znatne razlike u odnosu na mjesto studiranja. Ne vjerujemo da bi veličina grada trebala utjecati na dimenzije VUPS-a više od činjenice da ispitanici obavljaju istovjetne radne zadatke.

Utvrđiti postojanje razlika u dimenzijama VUPS-a [imanentna i ultimativna pravda] u odnosu na bračno stanje. Hipoteza: pretpostavljamo da nema statistički znatnih razlika u odnosu na bračno stanje. Nema osnove za vjerovanje da bi određeno bračno stanje nužno podrazumijevalo drukčije vjerovanje u pravedan svijet.

Metode

Ispitanici

Ispitanici su polaznici III. godine Studija sestrinstva u Dubrovniku i II. godine Studija sestrinstva u Zagrebu. U studiju je uključen ukupno 41 ispitanik [23 studenta Sveučilišta u Zagrebu; 18 studenata Sveučilišta u Dubrovniku]. S obzirom na spol, ukupan je broj ispitanika 41 [3 muškarca; 38 žena]. S obzirom na bračno stanje, ukupan je broj ispitanika 41 [12 u braku; 23 slobodna; 6 rastavljenih].

Instrumenti i varijable

Istraživanje je korelativno, a uzorak namjerni. Skala imanentne i ultimativne pravde [Maes, 1992][1] sastoji se od devet tvrdnja. Pet tvrdnji pripada subskali imanentne pravde, a četiri subskali ultimativne pravde. Rezultati prvog istraživanja navedene tematike, provedeni u skupinama studenata i odraslih u Republici Njemačkoj, pokazali su da je povezanost među subskalama imanentne i ultimativne pravde znatna i pozitivna [$r = ,39$]. Istodobno su utvrđene i sustavne razlike u obrascima njihovih korelacija s drugim varijablama, koje su u skladu s pretpostavljenom distinkcijom. U prilagođenoj verziji izvorne Mae-sove skale u Republici Hrvatskoj pokazalo se da skala ima dobre metrijske karakteristike [2]. Kod subskale imanentne pravde, izlučeni faktor objašnjava 41,8% zajedničke varijance njezinih čestica u zadarskome uzorku i 43,5% u mostarskome uzorku. Pritom sve čestice u objema primjenama imaju visoke saturacije [,50 ili veće]. U skladu s tim, i nespuriozne korelacije pojedinih čestica s ukupnim rezultatom na ovoj su subskali također zadovoljavajuće visokih vrijednosti [,45 ili veće]. Kod subskale ultimativne pravde izlučeni faktor objašnjava 42,5% zajedničke varijance njezinih čestica u zadarskome uzorku i 36,8% varijance u mostarskome uzorku. Kao i u slučaju prethodne subskale, nespuriozne korelacije pojedinih čestica s ukupnim rezultatom u objema su primjenama zadovoljavajuće visoke [,43 ili veće]. Homogenost navedenih dviju subskala verificiraju rezultati analiza pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije. Dobivene vrijednosti Cronbachova α koeficijenta mogu se smatrati zadovoljavajuće visokima, posebice ako se ima u vidu razmjerno malen broj čestica na pojedinim subskalama [variraju od 0,71 do 0,79].

U ovome istraživanju iskušali smo upotrebljivost/značajnost skraćene verzije upitnika, [prilagođen upitnik za Republiku Hrvatsku] [2]. Iz izvornog upitnika odabrali smo ukupno šest tvrdnji [čestica], od kojih tri čestice upitnika opisuju imanentnu, a tri ultimativnu pravdu. Ispitanici su popunili upitnik tijekom stanke između predavanja na nastavi Studija sestrinstva Sveučilišta u Dubrovniku i Studija sestrinstva Sveučilišta u Zagrebu. Promatrani čimbenici bili su: godina studija, grad u kojem studiraju, spol, dob i bračno stanje. U tablici su prikazani sadržaji upitnika [prve tri tvrdnje opisuju imanentnu, a posljednje tri tvrdnje ultimativnu pravdu].

Tablica [1].

Prema uporabljenoj metodi, skala imanentne pravde pokazala je nezadovoljavajuću, a skala ultimativne pravde visoku pouzdanost. Napominjemo, da je na nepouzdanost imanentne skale najvjerojatnije utjecao malen broj izabranih

TABLICA 1. Svoje (ne)slaganje s pojedinim tvrdnjama ispitanici su izražavali na skali procjene od pet stupnjeva (1= izrazito se ne slažem, 5 = izrazito se slažem).

Rijetke bolesti obično su kazna za neuredan način života.	1 2 3 4 5
Ljudi koji se razbole mogu samo sebe kriviti za svoju patnju.	1 2 3 4 5
Bolesti obično slijede nakon neprimjerena načina života.	1 2 3 4 5
I osobe koje nisu imale sreće u životu mogu očekivati da će se na kraju nešto dobro dogoditi.	1 2 3 4 5
Dugoročno gledano, nepravda nanosena bolešću kasnije se ispravi na najbolji mogući način.	1 2 3 4 5
Nakon ozbiljnih bolesti uvijek se nešto lijepo dogodi.	1 2 3 4 5

tvrdnji/čestica te mali i specifičan uzorak ispitanika. Ukupni rezultat za skale ultimativne i imanentne pravde dobiveni su metodom regresijskih faktorskih bodova, tj. diferencijalno ponderiranom linearnom kombinacijom procjena za tvrdnje/čestice koje definiraju određenu skalu.

Nezavisne varijable bile su: grad [Zagreb, Dubrovnik], dob [mlađi, stariji – dihotomizirano prema medijanu], duljina radnog staža [kraći, dulji – dihotomizirano prema medijanu], bračno stanje [neoženjen/neudana, u braku, rastavljen/a].

Metode obrade podataka

Obrada podataka provedena je statističkim paketom SPSS 11. Uz temeljnu deskriptivnu statistiku, za utvrđivanje razlika između ispitanika u uporabi je Mann U Whitney test [testiranje razlika između 2 nezavisna uzorka] i Kruskal Wallis test [testiranje razlika između više nezavisnih uzoraka].

Rezultati

Iz tablice [Tablica 1], vidljivo je da je najveća aritmetička sredina postignuta za tvrdnju br. 4: *I osobe koje nisu imale sreće u životu mogu očekivati da će se na kraju nešto dobro dogoditi* [$M=3,805$], dok je najmanja aritmetička sredina ostvarena za tvrdnju br. 1: *Rijetke bolesti obično su kazna za neuredan način života* [$M=1,659$]. Najveću vrijednost standardne devijacije utvrđujemo za tvrdnju br. 6: *Nakon ozbiljnih bolesti uvijek se nešto lijepo dogodi* [$\sigma=1,127$], a za tvrdnju br. 1: *Rijetke bolesti su obično kazna za neuredan način života* [$\sigma=0,883$] utvrđena je najmanja standardna devijacija.

Iz tablice, tablica [2], vidljivo je da nema statistički bitne razlike [razina značajnosti od $p<0,05$ ili $p<0,01$], u ukupnim ni u pojedinačnim prosječnim rezultatima, u odnosu na činjenicu jesu li studenti iz Zagreba ili iz Dubrovnika.

Iz tablice, tablica [3] vidljivo je da postoje statistički tri bitne razlike u odnosu na starosnu dob. Suprotno očekivanjima, mlađe osobe sklonije su ukupnom vjerovanju ultimativnoj pravdi u odnosu na starije. Također, mlađe osobe više nego starije osobe vjeruju u tvrdnju br. 5 [Dugoročno gledano,

TABLICA 1. Deskriptivna statistika za sve ispitanike [N=41].

Deskriptivna statistika	N	Min.	Maks.	Aritmetička sredina	Standardna devijacija
Rijetke bolesti obično su kazna za neuredan način života (tvrdnja/čestica 1)	41	1	5	1,659	0,883
Osobe koje se razbole mogu samo sebe kriviti za svoju patnju (tvrdnja/čestica 2)	41	1	5	1,854	1,014
Bolesti obično nastaju poslije neprimjerena načina života (tvrdnja/čestica 3)	41	1	5	2,805	0,980
Osobe koje nemaju sreće u životu mogu očekivati da će se nešto dobro dogoditi (tvrdnja/čestica 4)	41	1	5	3,805	0,928
Dugoročno, nepravda nanosena bolešću kasnije se ispravi na najbolji način (tvrdnja/čestica 5)	41	1	5	2,610	1,093
Poslije ozbiljnih bolesti uvijek se nešto lijepo dogodi (tvrdnja/čestica 6)	41	1	5	2,927	1,127
Imanentna pravda	41	3	13	6,317	1,955
Ultimativna pravda	41	3	13	9,341	2,670

TABLICA 2. Razlike u dimenzijama VUPS-a u odnosu na grad [Zagreb – Dubrovnik].

	Uzorak	N	Aritmetička sredina	Standardna devijacija	Mann U Whitney	Značajnost
Rijetke bolesti obično su kazna za neuredan način života (tvrdnja/čestica 1)	Zagreb	23	1,826	1,072	175,00	,349
	Dubrovnik	18	1,444	0,511		
Osobe koje se razbole mogu samo sebe kriviti za svoju patnju (tvrdnja/čestica 2)	Zagreb	23	1,826	1,154	183,500	,505
	Dubrovnik	18	1,889	0,832		
Bolesti obično nastaju poslije neprimjerena načina života (tvrdnja/čestica 3)	Zagreb	23	2,957	1,107	169,000	,294
	Dubrovnik	18	2,611	0,778		
Osobe koje nemaju sreće u životu mogu očekivati da će se nešto dobro dogoditi (tvrdnja/čestica 4)	Zagreb	23	3,652	0,982	171,00	,317
	Dubrovnik	18	4,000	0,840		
Dugoročno, nepravda nanosena bolešću kasnije se ispravi na najbolji način (tvrdnja/čestica 5)	Zagreb	23	2,565	1,161	195,00	,741
	Dubrovnik	18	2,667	1,029		
Poslije ozbiljnih bolesti uvijek se nešto lijepo dogodi (tvrdnja/čestica 6)	Zagreb	23	2,870	1,140	187,500	,591
	Dubrovnik	18	3,000	1,138		
Imanentna pravda	Zagreb	23	6,609	2,369	202	,891
	Dubrovnik	18	5,944	1,211		
Ultimativna pravda	Zagreb	23	9,087	2,795	179,500	,466

TABLICA 3. Razlike u dimenzijama VUPS-a u odnosu na starosnu dob [mlađi=18, stariji=23].

	Dob	N	Aritmetička sredina	Standardna devijacija	Mann U Whitney	Značajnost
Rijetke bolesti obično su kazna za neuredan način života (tvrdnja/čestica 1)	Mlađi	18	1,6667	,97014	205,00	,953
	Stariji	23	1,6522	,83168		
Osobe koje se razbole mogu samo sebe kriviti za svoju patnju (tvrdnja/čestica 2)	Mlađi	18	1,7778	,94281	196,00	,755
	Stariji	23	1,9130	1,08347		
Bolesti obično nastaju poslije neprimjerena načina života (tvrdnja/čestica 3)	Mlađi	18	3,0556	,87260	154,500	,147
	Stariji	23	2,6087	1,03305		
Osobe koje nemaju sreće u životu mogu očekivati da će se nešto dobro dogoditi (tvrdnja/čestica 4)	Mlađi	18	4,1111	,67640	140,500	,065
	Stariji	23	3,5652	1,03687		
Dugoročno, nepravda nanosena bolešću kasnije se ispravi na najbolji način (tvrdnja/čestica 5)	Mlađi	18	3,2222	1,06027	87,00	,001
	Stariji	23	2,1304	,86887		
Poslije ozbiljnih bolesti uvijek se nešto lijepo dogodi (tvrdnja/čestica 6)	Mlađi	18	3,3889	1,09216	128,00	,030
	Stariji	23				
Imanentna pravda	Mlađi	18	6,5000	2,00734	182,500	,504
	Stariji	23	6,1739	1,94591		
Ultimativna pravda	Mlađi	18	10,7222	2,56230	94,00	,003
	Stariji	23	8,2609	2,26068		

nepravda nanese bolešću kasnije se ispravi na najbolji mogući način] i tvrdnju br. 6 [Nakon ozbiljnih bolesti uvijek se nešto lijepo dogodi].

U tablici [Tablica 4], vidljiva je statistički bitna razlika u odnosu na godine radnog staža. Osobe s manje godina radnog staža sklonije su vjerovati tvrdnjama/česticama 3 [Bolesti

TABLICA 4. Razlike u dimenzijama VUPS-a u odnosu na duljinu radnog staža [kratkotrajniji = 17, dugotrajniji = 24].

	Radni staž	N	Aritmetička sredina	Standardna devijacija	Mann U Whitney
Imanentna pravda	kraći	17	6,5294	2,06512	181,00
	duži	24	6,1667	1,90347	
Ultimativna pravda	kraći	17	10,2941	2,82322	134,500
	duži	24	8,6667	2,38959	
Rijetke bolesti obično su kazna za neuredan način života (tvrdnja/čestica 1)	kraći		1,7647	,97014	177,500
	duži		1,5833	,82970	
Osobe koje se razbole mogu samo sebe kriviti za svoju patnju (tvrdnja/čestica 2)	kraći	17	1,5882	,87026	154,500
	duži	24	2,0417	1,08264	
Bolesti obično nastaju poslije neprimjerenog načina života (tvrdnja/čestica 3)	kraći	17	3,1765	,80896	126,00
	duži	24	2,5417	1,02062	
Osobe koje nemaju sreće u životu mogu očekivati da će se nešto dobro dogoditi (tvrdnja/čestica 4)	kraći	17	4,1176	,69663	140,00
	duži	24	3,5833	1,01795	
Dugoročno, nepravda nanese bolešću kasnije se ispravi na najbolji način (tvrdnja/čestica 5)	kraći	17	3,0000	1,17260	132,00
	duži	24	2,3333	,96309	
Poslije ozbiljnih bolesti uvijek se nešto lijepo dogodi (tvrdnja/čestica 6)	Kraći	17	3,1765	1,23669	169,500

TABLICA 5. Razlike u dimenzijama VUPS-a u odnosu na bračno stanje [u braku=12; slobodni=23; razvedeni=6].

	Bračno stanje	N	Aritmetička sredina	Standardna devijacija	Kruskall-Wallis	Značajnost
Imanentna pravda	U braku	12	7,250	2,179	5,196	,074
	slobodni	23	6,000	1,954		
	rastavljeni	6	5,667	0,516		
	ukupno	41	6,317	1,955		
Ultimativna pravda	U braku	12	9,750	2,958	1,653	,438
	slobodni	23	9,391	2,792		
	rastavljeni	6	8,333	1,366		
	ukupno	41	9,341	2,670		
Rijetke bolesti obično su kazna za neuredan način života (tvrdnja/čestica 1)	U braku	12	2,000	1,128	5,679	,058
	slobodni	23	1,435	0,788		
	rastavljeni	6	1,833	0,408		
	ukupno	41	1,659	0,883		
Osobe koje se razbole mogu samo sebe kriviti za svoju patnju (tvrdnja/čestica 2)	U braku	12	1,750	0,965	,189	,910
	slobodni	23	1,957	1,147		
	rastavljeni	6	1,667	0,516		
	ukupno	41	1,854	1,014		
Bolesti obično nastaju poslije neprimjerenog načina života (tvrdnja/čestica 3)	U braku	12	3,500	0,674	11,283	,004
	slobodni	23	2,609	1,033		
	rastavljeni	6	2,167	0,408		
	ukupno	41	2,805	0,980		
Osobe koje nemaju sreće u životu mogu očekivati da će se nešto dobro dogoditi (tvrdnja/čestica 4)	U braku	12	3,917	0,793	,371	,830
	slobodni	23	3,739	1,010		
	rastavljeni	6	3,833	0,983		
	ukupno	41	3,805	0,928		
Dugoročno, nepravda nanese bolešću poslije se ispravi na najbolji način (tvrdnja/čestica 5)	U braku	12	2,833	1,337	1,034	,596
	slobodni	23	2,565	1,037		
	rastavljeni	6	2,333	0,816		
	ukupno	41	2,805	1,093		
Poslije ozbiljnih bolesti uvijek se nešto lijepo dogodi (tvrdnja/čestica 6)	U braku	12	3,000	1,206	4,769	,092

obično slijede nakon neprimjerena načina života] i tvrdnji/čestica 5 [Dugoročno gledano, nepravda nanese bolešću kasnije se ispravi na najbolji mogući način], nego osobe s više godina radnog staža.

Iz tablice [tablica 5], iznalazi se da najveća statistički bitnaražlika postoji za tvrdnju/čestica 1 [Rijetke bolesti su obično kazna za neuredan način života], gdje najviše rezultate postižu osobe koje su u braku, a najmanje osobe koje su slobodne. Također, postoji razlika za tvrdnju/čestica 3 [Bolesti obično slijede nakon neprimjerenog načina života], i to između osoba u braku koje imaju najveće vrijednosti rezultata i rastavljenih osoba koje imaju najmanje prosječne rezultate.

Rasprava

Najznačajniji rezultat istraživanja osporava naša početna polazišta, dok neke hipoteze podupire. Utvrdili smo da postoje razlike između mlađih i starijih osoba, kao i za one s manje i više godina radnoga staža. Suprotno našim očekivanjima, mlađe su osobe sklonije vjerovati ultimativnoj pravdi te vjeruju da se nakon ozbiljnih bolesti uvijek dogodi nešto lijepo. Pretpostavljamo da je tomu razlog više entuzijazma koje imaju mlađe osobe, kao i objektivno stanje zdravlja. Nadalje, mlađe osobe, kao i one s manje godina radnog staža misle da se, dugoročno gledano, nepravda nanese bolešću kasnije ispravi na najbolji mogući način.

Osobe s manje godina radnog staža misle da bolesti obično slijede nakon neprimjerena načina života, što je svakako pozitivno, jer smatramo da su svjesnije svih čimbenika rizika obolijevanja od pojedinih bolesti koji se povećavaju neprimjerenim načinom života. Starije i radno iskusnije osobe vjerojatnije su sklone razočaranju mogućnošću vlastitog utjecaja na zbivanje u životu i na radnom mjestu, pa tako i na pojavu bolesti.

Rezultati istraživanja verificiraju postojanje razlika među osobama koje su u braku, te onima slobodnima i rastavljenima. Osobe koje su u braku dulje imaju viši stupanj vjerovanja, u odnosu na slobodne osobe, te vjeruju da su rijetke bolesti kazna za neuredan način života. Nadalje, osobe koje su u braku u odnosu na rastavljene osobe, u znatno više vjeruju da bolesti obično slijede nakon neprimjerena načina života. Osobe koje žive u bračnoj zajednici zasigurno se pridržavaju zdravijeg načina života, imaju djecu i žive mirnijim životom te najvjerojatnije više osuđuju loše navike kojima su sklonije slobodne i rastavljene osobe.

Prednost ovog istraživanja leži u kratkom obuhvatu relativno važnih pitanja vezanih uz vjerovanje u pravedan svijet. Gotovo svi studenti treće godine studija Sestrinstva te velik broj studenata Sestrinstva druge godine sa Sveučilišta u Zagrebu sudjelovali su u istraživanju te predstavljaju donekle potencijalno reprezentativan uzorak za sve studente sestrinstva u Republici Hrvatskoj.

Nedostatak provedenog, preliminarnog, istraživanja malen je broj uključenih ispitanika.

Na rezultat istraživanja znatno utječu podaci o zaposlenju. Također nisu uzete u obzir različitosti radnog mjesta i radnog vremena.

Buduća istraživanja trebala bi tražiti smjernice u korištenju većeg uzorka ispitanika kako bi se na taj način dobili vjerodostojniji i znanstveno signifikantni rezultati. Uputno bi bilo istražiti postojeće podatke od liječnika i medicinskih sestara. Nadalje, korisno bi bilo dopuniti upitnik prethodno navedenim podacima, a koji su označeni kao nedostadni [vrsta posla i mjesto rada, npr. odjel, radno vrijeme].

Praktičnu primjenu istraživanja vidimo u pronalaženju načina na koji bi ljudi na koje se to odnosi učili procjenjivati na koje aspekte života mogu utjecati [npr. prevencija bolesti, terapija, promjena stila života], a na koje ne mogu utjecati.

Zaključci

Prvu hipotezu prihvaćamo. Utvrdili smo da ne postoje statistički bitne razlike VUPS-a u odnosu na mjesto studiranja [Zagreb vs. Dubrovnik].

Drugu hipotezu odbacujemo. Naša pretpostavka da su mlađe osobe sklonije vjerovati imanentnoj pravdi, pokazala se netočnom. Međutim, mlađe osobe, najvjerojatnije zbog više entuzijazma, sklonije su vjerovanju ultimativnoj pravdi te vjerovanju da se nakon ozbiljnih bolesti uvijek dogodi nešto lijepo.

Treću hipotezu odbacujemo. Dokazali smo da postoji razlika između osoba s više i manje godina radnog staža. Međutim, osobe s manje godina radnog staža više vjeruju da bolesti slijede nakon neprimjerenog načina života te misle da se nepravda nanese bolešću kasnije ispravi na najbolji mogući način.

Četvrtu hipotezu prihvaćamo, jer ne postoje razlike u vjerovanju u pravedan svijet između osoba koje su u braku, te onih koji su slobodni ili rastavljeni. Međutim, statistički značajno najveće prosječne vrijednosti postigle su osobe koje žive u bračnoj zajednici za tvrdnju/česticu 1 [Rijetke bolesti su obično kazna za neuredan način života], i za tvrdnju/česticu 3 [Bolesti obično slijede nakon neprimjerenog načina života], dok su u oba slučaja slobodne i rastavljene osobe postigle najmanje prosječne vrijednosti.

Literatura / References

- [1] Čubela V. Vjerovanja zaposlenih i nezaposlenih o pravednosti svijeta: Provjera nekih postavki o individualnim razlikama. Disertacija. Sveučilište u Zagrebu, 2001.
- [2] Čubela Adorić V. i Jurkin M. Skala imanentne i ultimativne pravde. Zbirka psihologijskih skala i upitnika, V, ur. Tucak Junaković, I., Čubela Adorić, V., Proroković, A., Penezić, Z., str. 23-30, 2010.
- [3] Sindik J. Kako "ometajući" psihološki fenomeni mogu postati mogućnost za unapređivanje komunikacije? U: Zbornik radova konferencije DU-KVAŠ 1992-2007 "Partnerstvo roditelja i odgojno-obrazovnih ustanova" (ur. B. Milan-Mustač), Dubrovnik, 26-27. 10. 2007. Dubrovnik: Udruga roditelja za izbor kvalitetnog odgoja i obrazovanja, 2007.
- [4] Zarevski P. Psihologija pamćenja i učenja. Jastrebarsko: Naklada Slap, 1994.
- [5] Barath A. Kultura, odgoj i zdravlje. Zagreb: Visoka medicinska škola – katedra za zdravstvenu psihologiju; 1995.